

Dr. Kolláth György

A szerző - az első hazai „nemdohányzó” törvénytervezet szakmai előkészítője, kodifikátora - elemzést ad e törvény iránt megmutató igényekről, azok teljesítésének jogi kereteiről, feltételeiről és főbb területeiről. Foglalkozik e téma mérsékelt sportvonatkozásaival, elsősorban arra összpontosítva, hogy a sporttal kapcsolatos szponzorálás, zömmel az ún. közvetett reklám ma hogyan alakul és annak egészségbarát felülvizsgálata miért szükséges, hogyan volna megvalósítható. Szemléletesen bemutatja azokat a jogállami elveket és módokat, amelyek a dohányfüstöt elutasító emberek jogait, érdekeit védik, egyszersmind megadják az esélyt a dohányosoknak

magánéletük, szokásaik tiszteltbentartására is. A dolgozat (függelék is) szemlélteti azt a felhívást, amely a médiában, a közéletben szereplők együttműködését, megértését kéri a dohányzás népszerűsítésével szemben, majd bemutatja azt a szakmai törvénytervezetet, amelyet másféléves megalapozó munka eredményezett.

Cím
Dohányzás és
törvényalkotás;
mérsékelt sport-
vonatkozásokkal

Dátum
2005.04.29.

Bevezető

A Kormány 1997. júniusában benyújtotta az Országgyűlésnek a nemdohányzók védelméről és a dohányzással kapcsolatos egészségkárosodás megelőzéséről szóló törvényjavaslatát. Ez a benyújtás sajátosan egybeesik a gazdasági reklámtevékenységet újraszabályozó törvény perfekt parlamenti elfogadásával. [Dióhéjban az utóbbi lényeg: a piacgazdaságnak, a szabad kereskedelemnek, a versenysemlegességnek, a gazdasági „szólásszabadságnak” megfelelő olyan új reklámjogi törvény készült, mely általában megengedi, de pl. a veszélyes vagy egészségre káros termékek, szolgáltatások körében tiltja vagy korlátozza a reklámozást. Ez markáns fordulat az eddigi szabályozáshoz képest, amely kategórikusan tiltotta pl. a szeszes italok, a dohányárak „fogyasztásra ösztönző” reklámozását. A Legfelsőbb Bíróság többször kimondta, hogy élvezeti cikkek reklámozása a dolog természete szerint a fogyasztásra ösztönöz, s így a jog szerint nem csak a médiában, hanem a közterületeken, a sportpályákon, a stadionokban, a sportfelszereléseken, a belépőkön sem szerepelhetne dohányhirdetés. Tekintve, hogy példátlanul alacsony összegű szabálysértési bírság fenyegetné a jogsértőt, miközben a hirdetés milliárdos üzlet, az egyértelmű törvényi szabályozás ellenére a jognak nem sikerült érvényt szerezni. Egyenlőséget nem tehetünk pl. a sör- és a dohányreklámok veszélyessége, ártalmassága közé, mivel az utóbbiak az egyének és környezetének számottevően kártékonyabbak. Úgy tűnik, a hazai jogi szabályozás mindezzel nem kellően számol. Ellentétben tehát az európai, sőt a világszerte tapasztalható tendenciákkal a dohányreklámok ügyében a hazai törvénykezés ambivalens, jöllehet szakmailag adódnék olyan szabályozási megoldás, amely szinkront teremt a pénzügyi és a népegészségügyi érdekek között. Cikkünk később kifejti mindennek - a sport támogatása szempontjából is jelentős - sarokpontjait, alternatíváit.] A valóság megmutatta, hogy a politikai döntéshozók számára nem egyformán „szívügy” a reklám-milliárdok sorsa, illetőleg a dohányzás okozta károk és veszélyek markáns, preventív kezelése. Tekintettel az 1998. évi választásokra, s az azokat megelőző időszak törvényhozási lépéskényszereire nem biztos, hogy 1 - 1,5 éven belül lesz „dohányellenes” törvény is Magyarországon. Egyes stratégiai megoldásokat e törvénytervezet amúgy is csak 2000. utántól számítva léptetne hatályba.

Dr. Kolláth György

Ez az írás elsősorban nemcsak a konkrét törvényjavaslat jogi keresztmetszetét, hanem a téma átfogóbb jogi analízisét adja. Döntően csak a jogi összefüggéseket elemzi; elismervén, hogy a dohányzás visszaszorítása - s maga a prevenció is - elsősorban jogon túli kezdeményezéseket igényel. E cikk kritikusan szól a törvényelőkészítés(ek) szokásos gyakorlatáról, ám egyszersmind vázolja azt a háttérmunkát is, amely a hazai „anti-tobacco” törvénytervezet szakmai előmunkálatait kísérte. Az említett törvényjavaslat közvetlenül egy és egynegyed éven, közvetve azonban közel 10 éven át készült, s így „fejlődésének” több tanulságos állomása volt. Cikkünk szerzője a közreműködő tapasztalatait ismerteti a törvényelőkészítés alapkérdéseiről, peremfeltételeiről és egy-két érdekességéről. Mindezen szakmai munka eredményeit 1996. végén egy átfogó könyv foglalta össze a Nemzeti Egészségvédelmi Intézet kiadásában: „Szakmai tanulmánykötet a dohányzással kapcsolatos kormányzati intézkedések megalapozásához”¹ címmel. A könyv csaknem teljes és aktuális tárházát adja a dohányzás orvosi, statisztikai, közgazdasági, nemzetközi stb. vonatkozásainak, mely tény- és érvanyagból ez a cikk csupán néhány szemelvényt emel ki.

Az ötlettől a megvalósulásig

A nyolcvanas éve második felétől számítva egészségügyi csúcsvezetők decens import ötlete, kedvenc hivatkozása volt az a felvetés, hogy nyugati mintára itthon is lehetne „anti-tobacco” törvény. Akkoriban e téren már nemcsak igényes egészségügyi világszervezeti útmutatások léteztek, hanem jó tapasztalatokkal működő külföldi (pl. finn) törvényi megoldások is. A magyar lakosság megbetegedési és halálozási számadatai, arányai már akkor is drámaiak, illetve nagyon kritikus jellegűek voltak, s azok egyik fő okát éppen a dohányzás adta. Kézenfekvőnek látszott tehát, hogy itt kell, itt érdemes frontot nyitni, hiszen a dohányzás nem létszükséglet, jól működő társadalmakban egyre kevésbé „sikk”, ugyanakkor az életmódnak olyan eleme, amely megelőzéssel befolyásolható. Könnyű belátni, hogy végső soron már egyetlen szál elszívott cigaretta is árt az egyénnek és környezetének; míg ez pl. egy pohár borról vagy sörről nem állítható. A dohányzás - nemzetközi felmérések szerint - átlagos esetben is kedvezőtlenül megterheli az egyéni, a családi büdzsét, egyben elveszi a napi munkaidő 9-10 %-át, tehát már csak ez okból is ökonomikus lenne tenni ellene valamit. Nagy és növekvő probléma az ún. passzív dohányzás, mivel a nemdohányzó ember, gyermek, beteg sokszor kénytelen beszívni azt a füstöt, amit - számára kellemetlenül - más ember előidéz. A passzív dohányzás főleg a kényszerűen, illetve kötelességszerűen összezárt embereknél (tipikusan munkahelyeken) okoz sok feszültséget. Ezt az 1993-ban e területre is egy kevésbé markáns rendelkezést előíró munkavédelmi törvény ugyan célba vette, de hathatósan nem kezelte. Magyarországon - főként a népegészségügyben és gyakorlatilag függetlenül a rendszerváltozástól - mindmáig nincs kellő összhang a kormányzati intézkedések közjogi, pénzügyi, szakmai és koordinációs, illetve társadalmi, mozgalmi összefüggése, kapcsolódása között. Így pusztán egy törvényalkotás a „mindent vagy semmit” logika szerint működne; ergo csodaszer és pótszer egyaránt volna. Ez azonban azzal is járt sokáig, hogy bár törvényt a dohányzás ellen egyre több mérvadó személyiség kívánt, ám arról, hogy milyen is legyen az, mit tartalmazzon, milyen erősségi fokozatot vegyen alapul, egyszóval mi legyen annak a koncepciója: elkent, ködös, önellentmondó és végiggondolatlan kívánalmak keringtek 1995 végéig. Körülbelül annyi szakma(köz)i konszenzus volt csak, hogy fordulat kell a dohányzás megengedettségére, korlátozására, illetve tilalma terén ott, ahol bárki - tehát pl. egy nemdohányzó ember is - megfordulhat. Ez közjogi szabály legyen, s a törvény ne hatoljon be a magánlakásba és másként se sértse a jogos magánautonómiát (a privacy-t). E két véglet között azonban okos kompromisszummal kijelölt ösvény nem volt és a preventív konkrétumok sem álltak rendelkezésre attól, hogy miként lehet a jog (egyébként gyakran tényleg túl „spröd”) eszközeivel befolyásolni, mérsékelni a dohányzást, érintve az értékesítés, s a reklámozás körét, piaczgazdasági és jogállami aspektusát is. 1995 végéig, illetve 1996 elejéig tehát végső soron és elsősorban azért nem készült „dohányellenes” törvénytervezet, mert jó kérdéseink, vonzó elgondolásaink, külföldről származó,

Dr. Kolláth György

tetszetős céljaink, adaptálható rész-megoldásaink ugyan voltak, illetőleg lettek volna, de ezek nem épüle(het)tek egy biztos hazai állapotfelvételre és abból nem nőtt ki egy rendezési, szabályozási, programalkotási koncepció. Kérdés, probléma pedig sohasem, hanem csakis annak összerendezett, joggal valóban kezelhető válasza kodifikálható; ha ez a válasz, s a javasolt megoldás legalább előzetes támogatást, megerősítést kap a majdani döntéshozótól. Dohány-ügyben sokáig ilyen tisztázás és stratégia-formálás nem volt. Kompromisszumként az egészségügy azt kapta, hogy egyidejűleg a csaknem kész reklámjogi kódex-szel készíthetett (magának?) „dohányellenes” törvénytervezetet. Azonban ennek tartalmára semmiféle kormányzati intenció nem szólt. Minthogy az idő tájt (1996. elején) parlamenti interpelláció is firtatta a népjóléti kormányzat valós elkötelezettségét a dohányzás visszaszorítását illetően, a szaktárca vezetése lépéskényszerbe került. Ez vezetett egy olyan személyes megbízási szerződés megkötéséhez, melyben - tartalmi előírás, útmutatás vagy korlátozás nélkül - megrendelésként egy kész törvénytervezet „tokkal-vonóval” való megalkotása szerepelt, nem egészen 1 hetes határidővel. E szakmai változat időre elkészült, amit a megrendelő ambivalensen fogadott. A legtöbb gondot talán az okozhatta a szaktárca vezetésének, hogy most már nem hivatkozhatott a szóbeli ötletek képlékenységére, hanem állást kellett foglalnia a markánsan egészségvédő karakterű szakmai tervezet sarokpontjairól. Ez az egzakt állásfoglalás azonban zömmel elmaradt. Helyette a tárca kodifikációs blokkja egy többé-kevésbé felhígult, óvatos, se hal, se hús karakterű új tervezetet készített. A szokásos „aszalás” után ennek a tárca-változatnak a parlamenti benyújtása történt meg 1997 közepén. Ehelyütt nincs mód - sem kellő indok - a különböző változatok összemérésére. Helyesebb azt bemutatni, milyen jogi alapvonások érvényes(ül)nek itt, s azokra miféle megoldás kínálkozik.

A „dohányellenes” törvénytervezet „főmenüje”

A világon számos országban hoztak törvényt a dohányzás visszaszorítására, a nemdohányzók védelmére. E törvényeknek ideáltípusa nincsen, van azonban egy olyan általánosan jellemző szabályozási kör és tartalom, amit az igényes, jól sikerült törvények meghatároznak. Ez a „főmenü” rendszerint a következő:

a) szabályozzák, hogy hol tilos, hol és miként korlátozott, illetőleg mely körben és mértékben szabad a dohányzás, ide értve, hogy mi ennek a megoldása a munkahelyeken, a szolgáltatás szektoraiban, a tömegközlekedésben, továbbá felfelé és lefelé hogyan lehet eltérni az általános törvényi zsinórmértéktől. A tervezett hazai szabályozás fő elve, hogy közforgalmú, zárt légterű helyen dohányozni csak az erre kijelölt helyeken szabad, általában azonban tilos. Munkahelyek tekintetében csak szektorsemleges szabály lehetséges, ami utalható a „dohányellenes” avagy a munkavédelmi törvénybe. A tömegközlekedésben eddig elért korlátozást fenn kell tartani, sőt határozottabbá lehet tenni a dohányosok és a nemdohányzók elkülönítését, még hozzá az utóbbiakat preferálva. A vendéglátásban, a szórakoztató iparban óvatosabb rendezés célravezető, mivel egyrészt ahol isznak ott rendszerint dohányoznak is, másfelől joggal zavarhatja az étkezőt más dohányzása. Erre tekintettel vagy helyi önkormányzati érdekeltég, szabályozási felhatalmazás, szövetséges-keresés jöhet számításba vagy másfajta törvényi engedmény (bízva pl. a piacgazdaság szelektáló erejében). Általános elv, hogy az egészségügy, az oktatásügy intézményeiből számúzni kell a dohányzást, akár úgyis, hogy rágyújtani csak az intézmény területén kívül, s esetleg csupán a szabad ég alatt szabad. Törvény ugyan adhat szabályozási felhatalmazást nem közjogi szervezetnek, ám itt tudni, látni kell a „jogerő” korlátozott hatófokát, hiszen e felhatalmazással sem kerülhet túlzott fölénybe, determináló szerepre az intézmény vezetője vagy fenntartója. Esetleges rossz szabályozása ugyanis legfeljebb politikai, tulajdonosi ráhatással vagy bíróság előtt kifogásolható. A tervezett hazai szabályozásnak értéke a dohányzás megengedettségeinek behatárolása, azonban több tekintetben bizonytalan, ambivalens az a mód, ahogyan azt a benyújtott törvényjavaslat teszi.

Dr. Kolláth György

b) A dohányzás ügyében törvényt hozni igazán csak preventív tartalommal érdemes. Nem a dohányos, hanem a dohányzás ellen kell a törvényi szabályozás, az azonban tegyen megfontolt kísérletet a társadalmi össz-dohányzás mérséklésére, visszafogására is. Közismert, hogy elhalálozás, leszokás következtében a „dohányos-populáció” mozgásban van, fogyás is érzékelhető, amit a dohányvertikum tudatos, profitorientált magatartása megfordítani igyekszik. Minden reklám-szlogen ellenére az az igazság, hogy a dohányipar és -kereskedelem a gyermeket, más absztinentst a dohányzásra rászoktatni, a leszokottakat visszaszoktatni, a mai dohányosokat pedig több, jobb és drágább dohányzásra rávenni, illetve megtartani törekszik. Ezzel szemben csak az lehet a népegészségügyi stratégia, hogy törvényben is kapjon kellő rendezést a dohányzás korlátozása. Ennek az elvnek a jegyében kell(ene) megtiltani a fiatakorúak dohányáruval való kiszolgálását, az automatából való értékesítést, a fokozottan veszélyeztetett objektumokban (iskola, kórház stb.) a dohánynemű eladását, sőt kellő átvezető időszak alapján az eladást mindinkább speciális üzletekre lehetne korlátozni és az sem mindegy, hogy a dohányáru hol van az üzleten belül elhelyezve. Nem pusztán ezek a megelőzés meghatározó tényezői, de járulékos szerepük hatékony lehet.

c) A b. ponthoz fűzött érvek és indokok nagy mértékben igazak a dohányreklám szabadsága vagy korlátozása körében is. Nem igaz, hogy nincs mód itt a piacgazdaság és a jogállam törvényszerűségeit összehangolni; erre a „dohányellenes” törvény szakmai tervezete megfelelő javaslatokat tartalmaz. (Kár, hogy ezeket a törvényhozás nem akceptálta.) A javaslat háttérében az a lakossági felmérés áll, mely szerint az emberek háromnegyed része elutasítaná a dohányáruk közterületi, óriás plakátokon való reklámozását, s kb. ugyanekkora arányuk véli úgy, hogy dohánytermék csakis annak jogszerű elárúsító helyén legyen reklámozható. Kétségtelenül ez komoly érvágás lenne a dohányiparnak és -kereskedelemnek, valamint a reklámszakmának és közvetve a sport-szponzorálásnak is. Cikkünk függelékében a törvénytervezet 5. §-a két változatban bemutatja azt a kompromisszumot, amelyet a dohányreklámok ügyében előremutatóan, kiegyensúlyozottan, jó szívvvel lehetett volna megkötni. Elve: ahol jogszerűen árusítható, ott reklámozható is a dohánynemű; sőt megmaradna az az egyedi döntésre épülő engedélyezés, amely pl. a Forma-1-es versenyek támogatását adná, de az ebből befolyó pénz prevenciók célokat szolgálna; felnőttek számára a dohányreklám nem lenne hozzáférhetetlen, azonban következetesen ki kellene azt zárni, hogy gyermekekre ilyen reklám hatást gyakoroljon. Utóbbi feltételezi a közterületi dohányreklámok teljes tilalmát. A nemdohányzó szakmai törvénytervezet számolt a szponzorálást jelentő - jogellenes, ám létező - dohányreklámokkal is, s azok felcserélését más reklámhordozóval két éves türelmi idő után követelné csak meg. Mindezzel szemben az 1997. szeptember elején hatálybalépő új reklámtörvény felemásan, elveiben sem tisztán, rossz kompromisszummal liberalizál, főleg, mert nem zárja ki a közterületi reklámozást. Képtelenség az, hogy a dohányvertikum létfontosságú eszközeinek tekintse a reklámot, ám ennek ellenkezője (illetve ellenzése) a népegészségügynek közömbös. Világszerte azok járnak élen, akik még az ún. közvetett dohányreklámot is elutasítják, s a szponzorálást más irányba terelik és végképp elfogadhatatlannak tartják a közterületi dohányreklámokat. Rendkívüli tehát az egészségpolitikai döntéshozók felelőssége, akik nem hivatkozhatnak arra, hogy talán most ennek jó rendezése még feladható, de pár év múlva vissza lehet térni majd erre is. Egy eskalálódott, káros folyamatot sokkal nehezebb megfékezni, visszafordítani, mint megelőzni. Így a megelőzés sokszor hangzottatott nyomatéka törvényben és kormányzati intézkedésekben sokkal többet követel meg ennél.

d) Kulcsfontosságú üzenet, hogy egy törvénytervezet csupán az emberek, a szervezetek dohányzási attitűdjével foglalkozik-e, vagy igényesen megszabja az egészségügyi szervek, a közhatóságok, sőt magának a kormányzatnak is az ide kapcsolódó érdekelttségét, kompetenciáját, áldozatvállalását és felelősségét. Ehhez kapcsolódva jelentős az is, hogy lesznek-e projektek, társadalmi, érdekvédelmi rásegítő módok, korrekt finanszírozási csatornák, ösztönzők és diszpreferenciák, a törvény gyakorlatát segítő, hitelesítő szövetségesek a célok valóra váltásához vagy itt és most is pusztán alkotunk egy formális, felszínes, háttér nélküli, elidegenedett normaköteget. Ez utóbbinak az esélye a nagyobb

Dr. Kolláth György

ma már, amit a tervezettel kapcsolatos társadalmi vita teljes elutasítása, azaz egy széles bázisú legitimáció veszni hagyása is szemléltet.

e) Jó törvény jó szankciórendszer nélkül keveset ér. Ebben a tekintetben hoz ugyan előrelépést a mostani helyzethez képest a benyújtott törvényjavaslat, bár annak megoldása nem eléggé differenciált, eszközei nem kellően változatosak, nyomatékosak és életszerűek. Szükség van arra, hogy nagy összegű egészségvédelmi bírság sújtsa azt, aki a törvény adott rendelkezéseit megszegi. Sokkal jobban kellett volna azonban a kis deliktumokkal (apróbb szabálysértésekkel) is szembenézni, a nagy jogsértések esetében pedig átfogóbb szankcióhálót kifeszíteni (ide értve pl. az elkobzást, illetve a működési engedély elvesztését is). Az pedig rossz üzenet, ha már csak azért is ösztönözve lesz a közhatóság bírságolásra, hogy abból más szakmai célokra pénzt fordíthasson. Abszolút értelemben is nélkülözhetetlen a kellő közpénz a prevenció támogatására (pl. közalapítványi formában), továbbá arra, hogy az a rendkívüli kiegyensúlyozatlanság mérséklődjék, amely a dohányvertikum és a népegészségügy büdzséje között van.

NEVI-kezdemenyezés a közszereplők dohányzásának befolyásolására

1996-ban az Egészségügyi Világszervezet (EVSZ) főigazgatója üzenetben foglalt állást a „sport és művészetek: jobban megy dohányzás nélkül!” című kezdeményezéssel. (Cikkünk függeléke ennek szövegét teljes terjedelemben közreadja.) Ehhez kapcsolódóan a Nemzeti Egészségvédelmi Intézet (NEVI) nyílt levelet intézett a média vezetőihez az alábbi tartalommal:

Kérjük Önöket és munkatársait, segítsenek abban, hogy a közélet nyilvánosság előtt megjelenő szereplői a nyomtatott és az elektronikus sajtóban követendő példaként NE DOHÁNYOZZANAK!

A kérés nem először hangzik el. Ebben az évben (ez az év 1996 volt) az óhaj azért hangsúlyosabb, mert az Egészségügyi Világszervezet (WHO) a május 31-i Nemdohányzó Világnapot a művészek és sportolók bevonásával szeretné az egész világon dohányzásmentes nappá nyilvánítani.

Jó lenne, ha nemcsak ez a nap lenne füstfelhő nélküli a Médiában, hanem az egész év! A különböző tévéműsoroktól az újságfotóig, a riportalanyoktól a riporterekig, a politikusoktól a színészekig, a popsztároktól a sportolókig nem jelenne meg velük a cigaretta, a szivar, a pipa és a csikkel teli hamutartó.

Erőszakot, korlátozást persze nem lehet, nem is szabad alkalmazni, csak kérni lehet, hogy aki magát - különösen az ifjúság előtt - példaképnek, véleményformálónak tekinti, az segítsen a tévé- vagy fotókamerának a dohányzás nélküli felvételek készítésében.

Számítunk az Ön egyetértő segítségére és arra, hogy munkatársai felé úgy továbbítja kérésünket, hogy - számos nyugat-európai és tengeren túli sikeres médiakampány hatásának muntájára - Magyarországon is a „nemdohányzás” legyen a követendő, a divatos, az elfogadott. Közös célunk az egészség, a lehetőség biztosítása az egészségesebb választására. Ez a közös erőfeszítésünk is segítheti az egészség, mint érték mielőbbi felismerését, elfogadását.

Néhány jog(állami) követelmény, felvetés és azok válasza

Ez a blokk arról ad - elvi összegezeként - áttekintést, hogy mi köze egymáshoz a dohányzásnak és a törvényalkotásnak? Mi ezek kívánatos, korrekt viszonya, milyen jogi rendezőelvek vannak itt (akár tudunk róluk, akár nem)? Hogyan lehet ezek összehangolásával egyéni és társadalmi metszetben a mainál tisztább, kedvezőbb helyzetet elérni? Egyszerűbben: milyen egy preventív és népegészségügyi karakterű, jogállami törvény; mely alapjogokat véd és

Dr. Kolláth György

nem csak jogi eszközökkel miként lép fel az a káros(ító) tényezőkkel, trendekkel, folyamatokkal szemben. A dohányzás részben csak az apropó lesz mindehhez. Jó néhány megállapításnál ui. a dohányzást többé-kevésbé helyettesíteni lehetne pl. az alkoholizmussal, a drogfogyasztással és más devianciával.

Kinek használ, mit kezel egy "anti-tobacco" törvény? Bizonyos orvosi, masszív dohányipari, időnként politikusi és alkalmazási vulgárjogi felfogás szerint a törvény nem más, mint a paragrafusba merevített állami bunkó, maga az erőszak. Erre pedig sem a nemdohányzók, sem a dohányosok nem tartanak igényt és nem is szorulnak rá. Ehelyett megelőzés kell, udvariasság és előzékenység, kis és nagy társadalmi együttműködés, fű-fa-virág csak éppen törvény nem. Nagy baj, hogy felmérések mutatják: a lakosság nincs túl jó véleménnyel az eddigi dohányellenes programok, akciók hatékonyságáról; sajnos! Látjuk ugyanakkor, mire mentünk, amikor különböző területeken (pl. sport, média, rendőrség) törvényt követeltünk, az elkészült, de szinte semmi sem lett jobb általa és utána. Hosszan sorolhatnánk még a meggyőződéses vagy csúsztatott törvényellenes érveket. Ne tegyük, mert nem érthetünk velük egyet. (Abba a politikai csapdába sem érdemes besétálni, hogy liberális "világnézetű" rendezés kell-e vagy konzervatív?) A kiindulópont az, hogy van magyar Alkotmány, vannak benne e témára is vonatkozó alapelvek, alapjogok és intézmények, s ideje azokat valóra váltani, kiteljesíteni. Érvek ehhez:

a) Ma a dohányzás csak ott tilos, ahol ezt tábla vagy átfogóbb behatárolás tiltja. Húsz-ötven év múlva valószínűleg ennek a fordítottja lesz a helyzet: csak ott lesz szabad dohányozni, ahol ezt tábla megengedi. Jelenleg az a dolgunk, hogy a két végpont között a jobbik irányba elinduljunk. Finn példa jelzi: többszakaszos törvénykezés a célra vezető itt.

b) Alkotmányjogilag, de a józan paraszti ész szempontjából is kézenfekvő, hogy az én cigarettám füstjének "szabadsága" a te orrodig terjed. Ez a magyar Alkotmányból is levezethető jogállami minimum tehát átfogó szabadságot enged két fékpedállal: korlátozást ad ugyanis a közjó, a valóban védendő közérdek miatt (benne vagy te magad is, akit tehát szélső helyzetben, kivételesen önmagaddal szemben is védeni kell, L. pl. a biztonsági öv használatának kötelezettségét világszerte); a másik fékpedál pedig bárki más személy joga, szabadsága, zavartalansága, vagyis az, hogy jogait, érdekeit mások ártó behatása nélkül érvényesíthesse. Ne feledjük: nem a nemdohányzó ember zavarja passzivitásával a dohányost, hanem fordítva, s ez megszabja, hogy kit kell védeni, illetve korlátozni kiért. Aesopus meséje valamelyest itt is igaz arról, hogy ki zavar kit, s mennyire lenne kiegyensúlyozott pl. a farkas és a bárány kölcsönös tapintata, toleranciája.

c) Aligha kell arról értekezni, hogy mennyire más a jogállam törvénye és a diktatúra ukáza. Két külön világ ez. Jogállamban ugyanakkor az embernek, a polgári közösségeknek minden szabad, ami nem tilos; cserében a közhatalomnak csak azt szabad, amire törvényi felhatalmazása van. Tehát csakis a törvény zárhatja ki vagy korlátozhatja az említett szabadságot, s a törvény éppen erre való. □E törvény "delegálhat" lefelé még szabályozási kompetenciát (pl. helyi önkormányzatnak), de például ez sem rendeli alá a vendéget az étterem, a szálloda "adminisztratív hatalmának". Túlélesen szemlélteti ezt pl. egy egyesült államokbeli szálloda "graffity"-je egy WC-ben: "Dolgozóink számára kötelező, vendégeinknek ajánlott a kézmosás WC-használat után". A különbség nem a higiéné fontosságában áll, hanem abban, hogy itt és ott ki a "gazda", ki utasítható és ki nem. □ Kiegészíti ezt az az elvi biztosíték, hogy társul ezekhez az itt most nagyon leegyszerűsített hatalom-megosztás, mely szerint az egyik helyen alkotják a törvényt (ez a törvényhozás); a másik ponton azt realizálják, érvényesítik, működését anyagi és más

Dr. Kolláth György

eszközökkel támogatják (ez a végrehajtás, s a közigazgatás); a harmadik ponton pedig kezelik azokat a konfliktusokat, vitás élethelyzeteket, jogi dilemmákat, amelyek az előbbieknél keletkeznek (ez a bírói funkció, az igazságszolgáltatás). E triász jó működése mindenekelőtt korrekt törvényt feltételez, amivel nem azonos egy erkölcsi regula, egy orvosszakmai elvárás, egy reklámhadjárat, egy üzleti érdek-artikuláció, egy illemkódex vagy egy szakmai stratégia és project-halmaz, és természetesen egy felszínes politikai kinyilatkoztatás is más kategória. Utóbbiak a törvény alapján, arra építve, azt kiegészítve hasznosak és jók lehetnek; a törvénnyel szemben vagy azt kiváltva azonban jogállamban talajtalanok. Több ezer éves jogi axiómát idézhetünk e gondolatok zárásaként: non omne licitum est honestum, azaz nem minden dolog tisztességes, amit megtenni szabad! Törvény adhat itt csak zárt alsó limitet!

d) Bár a törvény - jellegéből következően - mindenekelőtt szankcionált előírások, magatartási formák és eljárások összessége, mely feltételezi, hogy be fogják tartani, ilyen vegytiszta törvény nincsen. Még sem felesleges maga az egész vagy néhány alapintézménye, mert a törvényi rendezés világosan szétválasztja a jogszerű és a jogellenes formákat. Ennek következménye lehet pl., hogy a jogellenes cselekmény polgárjogi kártérítés alapjait teremti meg akkor is, ha előtte közigazgatási szankcionálás esetleg nem történt.

e) Gyakori dohányipari csúsztatás, hogy végrehajthatatlan törvény ne szülessék. Nem az elvi mondattal van baj, hanem a mögötte álló sugallattal. Egyrészt a törvények közhatalmi végrehajtása ma igen problémás, de ez nem érv arra, hogy ne tegyünk semmit. A törvény számol az önkéntes jogkövetéssel, amely nem csak a (felnőtt) társadalom nemdohányzó nagyobb többségét (jó 60-80 %-át) veszi célba, hanem azt a 85-90 %-ot is, mely szintén igényli a törvényt. Sehol nem diadalmenet egy „dohányellenes” törvény gyakorlati átültetése, de nem is reménytelen ügy. A jó törvény ugyanakkor orientál is: pl. a benne foglalt érték szelektál és befolyásol, s esélyt ad arra, hogy igaza tudatában szóljon az, akit a füst zavar. Nem mellékes, hogy(ha) gyerekeink úgymond belenőnek egy törvényben szabályozott és védett helyzetbe, s nekik már a jó lesz természetes. Fontos reklámjogi angol megfigyelés, hogy az ingadozó polgár néha így mérlegel: nem lehet annyira rossz és káros a dohányzás, s annak reklámozása, különben az állam betiltaná!

f) Riasztó adósságaink vannak az Alkotmány alapján az egészséggel kapcsolatos alapjogok kiteljesítése, szabályozása és érvényesítése körében. Lassan szóba hozni sem illendő, hogy az Alkotmány még mindig a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez fűződő alapjognál tart, míg az élet pontosan az ellenkező irányba megy és senki nem tudja, hogy mi lesz ennek az eredője. Nem érzi még a polgár, hogy valóban mindenki jogot, eszközt, esélyt kapott az egészséges környezethez fűződő joga gyakorlásához, megéléséhez. Az államnak az alkotmányos második és harmadik generációs jogok modellje szerint végre aktív, elszánt, hiteles, s a közösségi erőfeszítéseket is befogadó lépéseket kellene tennie a fenti jogok valóra váltása érdekében; ide értve azt is, hogy jobb, könnyebb és olcsóbb megelőzni a kárt, mint utóbb azt orvosolni. Ehelyütt még csak egy megjegyzés: a "nemdohányzó" törvényt megalapozó alkotmányos alapjogok tehát léteznek, Kukorelli István szellemes megállapítása² szerint ugyanakkor dohányzáshoz fűződő alapjog nincsen, ilyen legfeljebb a dohányosok köztársaságában volna. Persze a dohányosokat is megilleti a privacy, a magánéletük szabadsága, autonómiája és emberi méltóságuk tiszteletben tartása. Ennek határa azonban - mint láttuk - a másik ember törvényben is védett jogainál és a köz érdekeinél húzódik.

Dr. Kolláth György

g) Leginkább - ma már- nem is magáról a törvényszövegről kellene polemizálni, hanem annak elvárható sokrétű hinterlandjáról, holdudvaráról. Ez lehetne ugyanis - ismerteink szerint - az első olyan népegészségügyi törvény, mely nem a terápiával, hanem a diagnózissal indít; amelynél együtt van jelen a legislation és a project; melyhez korrekt adatbázis, orvosszakmai anyag, egyedülálló társadalmi hatásvizsgálat, világszínvonalat jelentő makrogazdasági elemzés és következtetés-sor, alkotmányjogi, adatvédelmi, civiljogi szakmai vélemény ad háttértámogatást. A törvényszerkesztésnél ötször-hatszor nagyobb, fontosabb, igényesebb és távlatosabb munka volt ezeket tető alá hozni a Nemzeti Egészségvédelmi Intézetben. Nagy kár, hogy hasznosításuk, illetve figyelembe vételük alig érzékelhető. Természetes ugyanakkor, hogy mindez a munka nemzetközi figyelmet, rokonszenvet kapott.

h) A hazai jogi fogalomhasználat a "törvénykezésnek" kettős tartalmat ad. Egyfelől - kissé pontatlanul, de időszerűen és divatosan - ezt a jogalkotással azonosítja. Erről viszonylag hosszan volt szó. Következzék most röviden még a második értelmezés, mely szerint ez bírósági jogszolgáltatást, igazságszolgáltatást és gyakorlatot is jelent. Azért érdemes ezt szóba hozni, mert ha meglesz a törvény, számítani kell itt nemcsak közigazgatási közhatalmi fellépésre, hanem polgári jogi igények, kártérítések jelentkezésére és akár sajátos alapjogi védelemre is. Várható, hogy állampolgárok, civil közösségek fognak "akciózni" a füstmentes élethez fűződő joguk érvényesítése érdekében. Ez egy plurális társadalomban indokolt és helyénvaló, s lám ennek is az esélyét egy jó törvény támogatná.

Mindez nem azt jelenti, hogy csakis jó törvény születhet. Az elmúlt egy-másfél év megmutatta, hogy dohány-törvény ügyben bármilyen képtelenség is elképzelhető. Az a vitára ösztönző prognózis zárja e fejtegetéseket, hogy kb. azonos (33 % körüli) eséllyel elképzelhető, hogy 1997-ben egy sikerorientált, tartalmas, preventív és jó programokkal kísért törvény születik. Ám ugyanennyi az esélye annak is, hogy egy ambivalens, széteső, felszínes és üres norma lesz a végtermék, azaz egy rossz törvény a sok közül, sőt jön majd hozzá még az a cinikus hivatkozás is, hogy ezt akartátok, itt van a törvény, innentől most már másnak kell lépni. Egyharmadnyi esély pedig arra is van, hogy 1997. sem hoz e tekintetben semmiféle előrelépést; mondván, hogy vannak ennél fontosabb ügyek; nincs pénz a törvényhez kapcsolódó megelőző akciókra; olyan stressz közepette, mint amiben ma a lakosság nagy része él, kár ezzel előhozakodni. Apropó: kár! A makrogazdasági tanulmány a dohányzás nemzetgazdasági kárait és a költségvetés bevételeit kb. 5 : 1, illetőleg 6 : 1 aránnyal szerepelteti! A társadalmi hatástanulmány 80-90 % körüli lakossági támogatást "szavatolna" a tervezett törvényhez, s benne nincs egyetlen olyan elem sem, amit a lakosság 50 %-a elutasítana.

Clinton elnök - sokak szerint - dohányzásellenes elkötelezettségének is köszönhetően nyert újra. De hol vannak a hazai reménybeli ... nyertesek?!

Függelék:

1. Az EVSZ főigazgatójának üzenete: Sport és művészetek: jobban megy dohányzás nélkül!

Kiemelkedő sportolók, híres színészek, zenészek és más művészek életmódja és teljesítménye világszerte az érdeklődés középpontjában áll; különösen a fiatalság tekinti utánozandó példaképeknek a sport és zenész sztárokat. Ehhez illik az 1996. évi Nemdohányzó Világnap „Sport és művészetek: jobban megy dohányzás nélkül!” jelmondata, mert az atléták és a muzikusok nagyon eredményesen közreműködhetnek az egészséges életmód propagálásában és abban, hogy a dohányzás ne legyen többé társadalmilag elfogadott norma.

Minden évben a Nemdohányzó Világnap mind az EVSZ, mind a tagországok részére remek alkalom felhívni a figyelmet a dohányzás ártalmaira. Alkalom, amikor a kormányzatok, közösségek, csoportok és egyének közösen keresik

Dr. Kolláth György

az utat, ami e káros szenvedély megállításához vezet, különösen a fiatalok területén. Üdvözljük azokat, akik már felhagytak a dohányzással és bátorítjuk azokat, akik fel akarnak hagyni vele.

Az 1996. évi Nemdohányzó Világnap ünneplésébe bekapcsolódott az UNESCO és a Nemzetközi Olimpiai Bizottság is tisztában lévén azzal, hogy sztárjaik milyen jelentős befolyást gyakorolhatnak - különösen a fiatalságra - az egészséges életmód kialakításában.

A társadalom és a közösségek művészetük és kultúrájuk által fejezik ki magukat. Az egészség és a dohánymentes élet propagálása kulturális és művészi események által nemcsak a lakosság egészségéhez járul hozzá, hanem tanúbizonyságát adja a különféle csoportok és kultúrák kreativitásának és vitalitásának.

Meg kívánjuk teremteni a „Sportot mindenkinek”, mint minden ember jogát a sportoláshoz és a testmozgáshoz, ezáltal előmozdítva az egészséget és a jólétet. A testi fittséget és egészséget azonban a dohányzás tönkreteheti; becslések szerint a dohányzó serdülők fele, ha folytatja élete során e szenvedélyt, nagy valószínűséggel dohányzással kapcsolatos betegségben fog meghalni. Nemcsak a cigarettázás, de a dohány másfajta élvezete is káros az egészségre.

Sajnálatos, hogy a dohányipar arra törekszik, termékeikkel kapcsolatban pozitív imázst fejlesszen ki és ennek során erőteljesen szponzorálnak sport- és kulturális rendezvényeket, illetve személyiségeket. Számos esetben a sport- és kulturális eseményeket, amelyek az egészséget, fizikális rátermettséget, az intellektuális szabadságot és a kulturális függetlenséget lennének hivatva előmozdítani, a dohányipar cinikusan ártalmas és hozzászokásra hajlamosító gyártmányaik fogyasztásának propagálására használja fel.

Ezzel szemben a füstmentes sport- és kulturális rendezvények ideális alkalmak az egészséges életmód propagálására. Szövetséget kell kikovácsolni a közönség, az egészségügyi szektor és mindazok között, akik érdeklődést mutatnak a sport és a kultúra iránt, hogy e rendezvények a továbbiakban ne függjenek a dohányipar szponzorálásától.

Ez történt számos országban szerte a világban; az egészségügyi szervezetek szponzorálnak sport- és kulturális eseményeket, és ezáltal új és hatásos módon közvetítik egészség-üzenetüket. Azonban az ilyen szponzoráláshoz pénz kell, amit úgy oldottak meg, hogy a hatóságok a dohányjüvedék egy részét a szponzorálás rendelkezésére bocsátották.

Egyre többen ismerik fel, hogy etikátlan a sport- és kulturális rendezvények dohányipari szponzorálása, és egyre több egyén és közösség mutat példát arra, hogyan lehet és kell füstmentes környezetben élni. Az EVSZ eltökélt szándéka a dohányzásmentes rendezvények előmozdítása, demonstrálva, hogy az egészség szorosan összefügg a sport és a művészet terén elérhető kiváló eredményekkel - győzedelmes kombináció mindenki számára.

2. 199... évi törvény a nemdohányzók védelméről és a dohányzással kapcsolatos egészségkárosodás megelőzéséről

Az Országgyűlés az egészséggel kapcsolatos alkotmányos jogok megvalósulása és a társadalmi, emberi együttműködés esélyeinek javítása érdekében a következő törvényt alkotja:

1. §.

Dr. Kolláth György

(1) E törvény hatálya kiterjed

a) minden zárt légtérű munkahelyre és szolgálati helyre, továbbá ezek munkáltatóira és szolgálati előjáróira, illetőleg munkavállalóira, a szolgálati viszonyban álló személyeire és az egyéb jogviszony keretében foglalkoztatottjaira (a továbbiakban: munkahely, munkáltató és munkavállaló);

b) bármely zárt légtérű helyiségre, ha az közforgalmú ellátást nyújt, szolgáltatást végez, továbbá ezek tényleges szolgáltatóira és igénybevevőire (a továbbiakban: közforgalmú létesítmény, szolgáltató és igénybevevő);

c) a közúton, a vízi úton, a levegőben, a vasúton vagy a föld alatt közlekedő tömegközlekedési gépjárművekre, továbbá a közforgalmú személyszállítást végző egyéb járművekre, ha azok nem nyitott felépítésűek, valamint ezek járművezetőire, más közreműködőire és utasaira (a továbbiakban: tömegközlekedési gépjármű, vezetője és utasa);

d) bármilyen személy vagy szervezet által szervezett olyan rendezvényre, amely zárt légtérű helyiségben kerül sorra, ha oda bárki beléphet, továbbá e rendezvény szervezőire és rendezőire, valamint résztvevőire (a továbbiakban: egyéb szervezett rendezvény, szervezője és résztvevője).

(2) Nem terjed ki e törvény hatálya

a) a magánlakásra;

b) a magánérdekű nem lakás céljára szolgáló helyiségre (pl. magánklub), ha az ezzel rendelkező az idegenek szabad bejárását kizárja;

c) a művészeti, a tudományos, az ismeretterjesztő célú dohányzásra;

d) a diplomáciai és egyéb mentességet élvező személyek és szervezetek munkahelyeire, közforgalmú létesítményeire és rendezvényeire.

(3) E törvény alkalmazásában

a) dohányzás a dohánytermék elégetésével és ezáltal füstképződéssel kapcsolatos emberi tevékenység;

Dr. Kolláth György

b) dohánytermék a külön jogszabályban megállapított olyan fogyasztási termék, amely - összetételétől függetlenül - elégetésre és füstjének emberi beszívására szolgál.

2. §.

(1) A dohányzással kapcsolatos, e törvény 3. §. (1) bekezdésében tiltott magatartás jogszerűtlenségén nem változtat más (természetes vagy jogi személy, illetőleg egyéb szervezet) hozzájárulása sem.

(2) E törvény nem érinti az egyéb(pl. tűzvédelmi, munkabiztonsági) okból fennálló dohányzási korlátozást vagy tilalmat, továbbá az ezt érvényesítő hatóságok, szakhatóságok jogszabályban megállapított feladatát, hatáskörét vagy hatósági jogkörét.

3. §.

(1) A dohányzás számára kijelölt helyek kivételével nem szabad dohányozni

- a) munkahelyen;
- b) közforgalmú létesítményben;
- c) tömegközlekedési gépjárművön;
- d) egyéb szervezett rendezvényen.

(2) E törvény a települési - Budapesten a fővárosi - önkormányzatoknak, továbbá a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek tekintetében szabályozási jogkörrel rendelkező minisztereknek felhatalmazást ad arra, hogy - e törvény keretei között - rendeletükben a helyi, illetőleg a szolgálati sajátosságoknak megfelelően az (1) bekezdésben jelölt körön kívül egyéb zárt légtérű helyeket is nemdohányzó területté nyilvánítsanak vagy a dohányzók számára fenntartott hely kijelölését kizárják.

(3) A települési önkormányzat polgármestere - Budapesten a főpolgármester - önkormányzati hatósági jogkörében kérelemre engedélyezheti szórakoztató, vendéglátó, kereskedelmi szolgáltatást nyújtó közforgalmú létesítmény dohányzó területté minősítését, ha az nem jár a lakossági szolgáltatás, ellátás sérelmével. A kérelem benyújtásának verseny- és szektorsemleges feltételeit, az elbírálás eljárását, valamint az engedély időtartamának kereteit a települési - Budapesten a fővárosi - önkormányzat rendeletben szabályozza. Az engedélyben meg kell határozni azokat az előírásokat is, amelyek e létesítményen kívül és belül nyilvánvalóvá teszik a dohányzó területté minősítést. Az engedélyezés iránti kérelemért, továbbá - elutasítása esetén - a fellebbezés elbírálásáért harmincezer forint igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetni, amit - szükség esetén e célra rendelt közalapítvány létesítése útján - a dohányzás visszaszorítását célzó programokra, akciókra kell fordítani. Az így képződő források felhasználását - amennyiben ilyen

Dr. Kolláth György

testület van - a települési önkormányzat egészségügyi feladatokkal foglalkozó bizottsága előzetesen véleményezi. Mind az engedélyezés, mind annak elutasítása nyilvánosan közzétett határozatban történik, amely döntés ellen az önkormányzati képviselőtestülethez (közgyűléshez) lehet fellebbezni.

(4) Az (1) bekezdés a), b) és d) pontjaiban meghatározott munkahelyek, közforgalmú létesítmények, egyéb szervezett rendezvények tekintetében rendelkezési joggal bíró személy - a (2) bekezdésben foglalt eltéréssel, 30 napon belül - köteles kijelölni és fenntartani olyan elkülönített helyet, ahol szabad dohányozni. A dohányzásra kijelölt hely zárt légterű csak akkor lehet, ha azt megfelelő levegőcserélő berendezéssel látták el és ha oda nemdohányzó személy nem köteles belépni, továbbá, ha ezt a kijelölést megfelelően szemléltetik. A dohányzó helyek kijelölését előzetesen a munkahely reprezentatív dolgozói érdekvédelmi szervezete véleményezi.

(5) Felhatalmazást kap a közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter arra, hogy tömegközlekedési gépjárműveken való dohányzást rendeletben szabályozza annak figyelembe vételével, hogy sem a dolgozók, sem az utasok dohányzása ne zavarja a nemdohányzókat és a dohányzók, nemdohányzók elkülönítése megoldható legyen.

4. §.

(1) Tilos dohányterméket 18 éven aluli személy részére kiskereskedelmi forgalomban eladni.

(2) Dohányterméket automatából árusítani nem szabad.

(3) Dohánytermék nem árusítható oktatási intézményben, továbbá egészségügyi ellátó, szolgáltató helyen vagy intézményben.

(4) Kiskereskedelmi forgalomban tilos dohányterméket árusítani olyan helyen, ahol az üzlet profilja és a dohányzás egymással nyilvánvaló kapcsolatban nem áll (pl. virágüzlet, gyógyszertár, műszaki bolt). Ott, ahol a dohánytermék kiskereskedelmi forgalma megengedett, az ezt árusító részleget megfelelően el kell különíteni az egyéb áruk és szolgáltatások kínálatától.

(5) A (2) - (4) bekezdésében szereplő korlátozások és tilalmak a törvény hatálybalépésétől számított 18 hónap elteltével lépnek életbe. Ezen időtartamig szükséges a jogszerű engedéllyel rendelkezőknek tevékenységüket e törvény korlátozásaihoz igazítani vagy beszüntetni.

(6) E törvény hatálybalépésétől számítva az e §-ban tiltott körben dohánytermék árusítására új engedély az átmenet időszakára sem adható.

Dr. Kolláth György

(7) Az e §-ban foglalt rendelkezések érvényesítésének megfelelőségét az ÁNTSz városi, fővárosi kerületi hivatala (továbbiakban: ÁNTSz hivatal) megszabni és ellenőrizni jogosult. Az e §-ban megállapított forgalmazási szabályoknak egy éven belüli háromszori megsértése a működési (árusítási) engedély megvonását eredményezheti.

5. §.

A. változat (népegészségügyi variáns az (1) bekezdésre)

(1) A dohányterméket jogszerűen árusító helyek e célra szolgáló részét kivéve tilos dohányterméket vagy utánzó terméket, továbbá a dohányzással közvetlenül összefüggő cikket vagy szokást reklámozni, hirdetni.

B. változat (kompromisszumos variáns az (1) bekezdésre)

(1) Dohányterméket vagy azt utánzó terméket, továbbá a dohányzással közvetlenül összefüggő cikket vagy szokást reklámozni, illetőleg hirdetni

a) a dohányterméket jogszerűen árusító helyek e célra szolgáló részén, továbbá

b) a 18 éven aluliak elől elzárt rendezvényeken, kulturális vagy szórakoztató eseményeken, avagy

c) a felnőttek számára készített sajtótermékek belső oldalain, valamint

d) közterületnek nem minősülő és a közterületről nem is látható más helyeken szabad.

Reklám vagy hirdetési céllal dohányterméket (pl. nyereményként) ajándékba adni, valamint dohányterméket közszolgálati vagy más elektronikus médiában reklámozni, illetőleg hirdetni ugyancsak tilos.

A. változat

(2) Az (1) bekezdésben foglalt korlátozás alól kivételesen, egyedi döntéssel felmentést adhat a népjóléti, továbbá az ipari, kereskedelmi és idegenforgalmi miniszter (a továbbiakban: érdekelt miniszterek), ha nemzetközi zártláncú televíziós adás keretében kérik a reklámozás engedélyezését és annak köre, módja, mértéke ezt egyébként nem zárja ki.

Dr. Kolláth György

B. változat

(2) Az (1) bekezdés a-d. pontjaiban foglalt korlátozás alól kivételesen, egyedi döntéssel felmentést adhat a népjóléti, továbbá az ipari, kereskedelmi és idegenforgalmi miniszter (a továbbiakban: érdekelt miniszterek), ha nemzetközi zártláncú televíziós adás keretében kéri a reklámozás engedélyezését és annak köre, módja, mértéke ezt egyébként nem zárja ki.

(3) A kultúra, a művészetek, a testnevelés és a sport támogatását szolgáló ún. közvetett dohányreklámot (így pl. belépőjegyen, mezen, kiadványon, küzdőtéren stb. elhelyezett cég-, termék- vagy márkajelzés hirdetése, melyhez kísérőszöveg nem kapcsolódik) e törvény hatálybalépésétől számított 24 hónapon belül meg kell szüntetni.

(4) A (2) bekezdésben megállapított, az érdekelt miniszterek által adható egyedi felmentést a (3) bekezdésben érintett közvetett reklámok esetében is megfelelően alkalmazni lehet.

(5) Az e §-ban jelölt felmentési kérelem elbírálásáért az érdekelt miniszterek által egy-ötvenmillió forint keretei között - különösen a reklám-cél, a nézettség, s a várható üzleti haszon verseny- és szektorsemleges mérlegelésével - megállapított igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetni, amely kizárólag a dohányzás visszaszorítását célzó programok, akciók támogatását szolgálja. Az így képződő források kezelője a népjóléti miniszter. A támogatási összegek odaítélését az Országos Népegészségügyi Bizottság előzetesen véleményezi.

6. §.

(1) Dohányterméket bármilyen mennyiségben, illetőleg tételben kiskereskedelmi forgalomba hozni csak úgy szabad, hogy a csomagoláson (dobozon) - mindkét főoldalon legalább egynegyed részt kitevő felületen - szembetűnően, tartósan, jól olvashatóan és magyar nyelven fel legyen tüntetve

a) a dohányzás káros hatására utaló figyelmeztetés, továbbá

b) a dohánytermék egységnyi mennyiségében (pl. egy szál cigarettában) lévő kátrány- és nikotintartalom, valamint különleges dohánytermék (pl. pipadohány) esetében az esetleges egyéb károsanyag-tartalom.

(2) Az (1) bekezdésben jelölt figyelmeztetést a 4. §-ban meghatározott dohányterméket árusító helyeken is megfelelően alkalmazni kell.

Dr. Kolláth György

7. §.

(1) Az állami egészségügyi szolgálat szervei, a helyi önkormányzatok egészségügyi ellátást nyújtó intézményei és az egészségbiztosítás szervei

a) védelmezik a nemdohányzóknak a dohányfüstmentes környezethez való jogát;

b) előmozdítják a dohányzásmentes életmód elterjedését, továbbá a dohányzók és a nemdohányzók együttműködését;

c) szakmai, szervezési és megelőzési munkával közreműködnek a dohányfogyasztás csökkentésének feltételei kialakításában, továbbá a dohánytermékekben lévő károsanyag-tartalom mérséklésében;

d) egészségnevelési, egészségpropaganda tevékenységet, megelőző akciókat végeznek, leszokást előmozdító programokat szerveznek, valósítanak meg és értékelnek;

e) gondoskodnak a dohányzás következtében megbetegedett személyek gyógykezeléséről és rehabilitációjáról akként, hogy az állami egészségügyi szolgálat keretében, továbbá a helyi önkormányzati tulajdonú egészségügyi közintézményekben így nyújtott gyógykezelés térítésmentes legyen;

f) jogszabályban hatáskörrel és illetékességgel felruházott egészségügyi szervek (pl. ÁNTSz hivatalok) e törvény alkalmazása érdekében hatósági jogkört gyakorolnak.

8. §.

A Kormány felhatalmazást kap arra, hogy a dohányzás révén az állami költségvetésbe befolyó közpénzekből évente, a költségvetésről szóló törvény alapján meghatározza azt a mértéket, illetőleg összeget, amelyet a dohányzás visszaszorítása, a nemdohányzók védelme, a dohányzási szokás kialakulásának megelőzése és a dohányzás következtében megbetegedettek gyógykezelése és rehabilitációja céljaira kell fordítani. Az erről szóló kormányrendelet állapítsa meg az e tevékenységgel összefüggő fogyasztóvédelem és a hatósági jogalkalmazás feladatait és feltételeit, továbbá biztosítson forrást az ide kapcsolódó akciók, programok támogatására, a civilmozgalmak munkájának elősegítésére és a dohányzással összefüggő társadalmi változások nyomon követésére is.

9. §.

Dr. Kolláth György

A munkahelyek vezetői a munkahely reprezentatív dolgozói érdekvédelmi szervezetével egyetértésben a munkahelyi dohányzást megelőző, továbbá a dohányzásról leszoktatást ösztönző helyi programokat szervezhetnek, továbbá más módon támogathatják a nemdohányzó szokások elterjedését, illetőleg elismerhetik nemdohányzó dolgozóikat.

10. §.

Az e törvényben foglalt, a dohányzást vagy a vele kapcsolatos kiskereskedelmi, reklám- és hirdetési tevékenységet tiltó vagy korlátozó rendelkezések megsértése - a jogellenes cselekményekre, illetőleg a vétkes kötelességszegésre vonatkozó, külön jogszabályokban előírt egyéb felelősségrevonás lehetőségén kívül - szabálysértést valósít meg. Ennek megfelelően a szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény új 108. §-a a következő:

"A dohányzással kapcsolatos szabályok megszegése

(1) Aki a dohányzás tilalmára vonatkozó, jogszabályban előírt rendelkezéseket megszegi szabálysértést követ el és

a) az erre feljogosított szervek által helyszíni bírsággal vagy

b) pénzbüntetésként 30.000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal sújtható .

(2) Aki a külön jogszabályban a dohányzással kapcsolatban előírt kötelező tevékenységet elmulasztja vagy az ott megállapított - az (1) bekezdés körébe nem tartozó - korlátozást, illetőleg tilalmat figyelmen kívül hagyja szabálysértést követ el és 50.000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal sújtható. Ha a szabálysértés elkövetése értéket képviselő dolog közbeiktatásával vagy annak megszerzése érdekében történt, a dolog elkobozható. E bekezdés alapján elkövető az a személy is, akinek a kiadott vagy az elmulasztott utasítása a szabálysértést előidézte."

11. §.

A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény 38. §-a hatályát veszíti.

12. §.

Ez a törvény a kihirdetését követő 90. napon lép hatályba.

Lábjegyzet:

Dr. Kolláth György

1 az említett NEVI kiadvány (kereskedelmi forgalomba nem került) felelős szerkesztője: Dr. Kolláth György

2 „Alkotmányjogi vélemény a nemdohányzók védelméről és a dohányzás ésszerű korlátozásáról szóló törvény tervezetéről”, készült Dr. Kukorelli István, által 1996. II. félévében a Nemzeti Egészségvédelmi Intézet felkérésére (megtalálható a 1. lábjegyzet alatt jelölt NEVI-tanulmánykötetben)